

základnej skutkovej podstaty trestného činu a použitie osobitného kvalifikačného pojmu, osobitný motív „z národnostnej etnickej alebo rasovej nenávisti“ neprichádza do úvahy.

F. **So sexuálnym motívom.** Podnetom na spáchanie trestného činu v tomto prípade je sexuálne ukojenie alebo sexuálne vzrušenie. Ukájanie sexuálneho pudu zákonom zakázaným spôsobom (napr. násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia v prípade znásilnenia podľa § 199, sexuálneho násilia podľa § 200) alebo na určitej osobe (na osobe mladšej ako pätnásť rokov v prípade sexuálneho zneužívania podľa § 201), príbuzným v priamom rade alebo súrodencom (v prípade súložie medzi príbuznými podľa § 203) Trestný zákon označuje za trestné činy. V týchto prípadoch osobitný kvalifikačný znak osobitný motív (sexuálny motív) neprichádza do úvahy.

Okrem toho v Trestnom zákone sú upravené aj niektoré iné trestné činy súvisiace s ukájaním sexuálneho pudu (napr. obchodovanie s ľuďmi podľa § 179, kupliarstvo podľa § 367).

§ 5. NEBEZPEČNÉ ZOSKUPENIE

(§ 141)

V prípade, ak je trestná činnosť páchaná koordinovanou skupinou, zvyšuje to závažnosť činu. Závažnosť takejto kriminality je daná aj tým, že skupina prijíma osobitné opatrenia proti odhaleniu a potrestaniu skupiny. Páchanie trestnej činnosti týmito skupinami predstavuje značnú hrozbu bezpečnosti občanov.

Nebezpečným zoskupením sa rozumie zločinecká alebo teroristická skupina.

A. **Zločineckou skupinou** sa rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden alebo viacej zločinov, trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 alebo niektorý z trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti za účelom priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody (§ 129 ods. 3).

Zločinecká skupina je charakterizovaná týmito znakmi:

a) štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb,

- b) existujúca počas určitého časového obdobia,
- c) koná koordinovane s cieľom spáchať jeden alebo viac zločinov alebo taxatívne vymenovaných prečinov,
- d) účelom je získanie finančnej alebo inej výhody alebo legalizácia výnosu z trestnej činnosti.

Zločinecká skupina je vyššou formou organizovanej skupiny. Štruktúrovanou skupinou je skupina, ktorá nebola náhodne vytvorená na bezprostredné spáchanie trestného činu a v ktorej nemusia byť formálne rozdelené úlohy jej členov, nevyžaduje sa (formálne) trvanie členstva v nej alebo rozvinutá štruktúra. Uvedená definícia štruktúrovanej skupiny vychádza z čl. 2 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu (oznámenie MZV SR č. 621/2003 Z. z.), resp. rámcového rozhodnutia Rady o boji proti organizovanému zločinu (Ú. v. EÚ L 300, 11.11.2008, s. 42 – 45). Zločinecká skupina je relatívne časovo a organizačne stabilná skupina najmenej troch osôb, ktorej cieľom je páchať koordinovanú trestnú činnosť vo forme zločinov a v § 129 ods. 4 vymedzených trestných činov. Na rozdiel od organizovanej skupiny je charakteristická aj vertikálnou organizačnou štruktúrou s formálnymi znakmi nadriadenosti a podriadenosti v jej rámci (resp. aj jej časti) a so sofistikovaným riadením (R 51/2013).

V rámci takejto skupiny sa nevyžaduje, aby v skupine boli formálne rozdelené úlohy. Úlohy v rámci takýchto skupín sú rozdelené spravidla neformálne a aj pre hierarchické postavenie jednotlivých členov z hľadiska vplyvu v skupine sa uplatňuje neformálnosť. Organizačná štruktúra zločineckej skupiny sa spravidla skladá z vedenia organizácie, zo stredného článku a výkonných článkov.

Štruktúra zločineckej skupiny je hierarchicky členitá a vykazuje pevné organizačné vzťahy medzi centrom a výkonnými článkami skupiny. Delba práce je vysoká, ale štruktúra organizácie je z konšpiratívnych dôvodov aj pre členov neprehľadná, takže každý pozná len svoje najbližšie kontaktné články. Štruktúra zločineckej skupiny je spravidla nasledovná:

Najvyššie centrum tvorí šéf, jeho ochranka a poradcovia. Títo určujú pravidlá organizácie, hierarchiu jednotlivých stupňov, spôsob komunikácie, výber ľudí a využitie ziskov. Koordinuje styky vrátane tých zahraničných.

Stredný stupeň je tvorený vedúcimi jednotlivých skupín so svojím ochraným a finančným personálom. Sú relatívne samostatní v riadení akcií, kontrole disciplíny, čiastočne aj v strategických otázkach, vždy však rešpektujú názory najvyššieho šéfa.

Výkonná zložka zahŕňa „pešiakov“, tipárov, kuriérov, rozširovateľov, dopravcov, falšovateľov a pod. Väčšina z nich zaistuje konkrétne špecializované činnosti.

Zákonným znakom je, že **skupina existuje určité časové obdobie**, nemusí ísť však o trvalé zoskupenie. Z uvedeného znaku vyplýva, že za zločineckú skupinu nemožno považovať zoskupenie, ktoré má krátkodobý charakter. Zločinecká skupina musí byť zameraná na páchanie zločinov alebo vymenovaných prečinov. Takáto skupina býva často napojená aj na zahraničné skupiny. Niekedy organizácia preniká aj do mocenských štruktúr. V definícii zločineckej skupiny tieto znaky však nie sú uvedené.

B. Teroristickou skupinou sa rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia za účelom spáchania niektorého z trestných činov terorizmu (§ 129 ods. 4). Podobne ako zločinecká skupina, aj teroristická skupina musí existovať počas určitého časového obdobia a jej cieľom môže byť výlučne páchanie niektorého z trestných činov terorizmu.

Teroristická skupina je charakterizovaná nasledujúcimi znakmi:

- a) štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb,
- b) existujúca počas určitého časového obdobia,
- c) účelom je spáchanie niektorého z trestných činov terorizmu (§ 140b).

Na rozdiel od zločineckej skupiny, pri teroristickej skupine sa nevyžaduje koordinovanosť. **Štruktúrovaná skupina** znamená skupinu, ktorá nie je vytvorená náhodne na okamžité spáchanie trestného činu a ktorá nemusí mať formálne definované úlohy pre svojich členov, stálu členskú základňu alebo rozvinutú štruktúru (čl. 2 rámcového rozhodnutia Rady o boji proti terorizmu, Ú. V. L 164/3-7).

Podobne ako pri zločineckej skupine, štruktúrovanosť a rozdelenie úloh v rámci skupiny nemusia byť formálne, stačia a spravidla aj bývajú neformálne.

Založenie alebo zosnovanie a podporovanie zločineckej alebo teroristickej skupiny je trestným činom v zmysle § 296 a § 297. Znak „ako člen nebezpečného zoskupenia“ preto nemožno použiť ako okolnosť, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby v prípade, ak páchatel spáchal zločin podľa § 296, resp. § 297 v inej forme, než je členstvo v zločineckej skupine (činnosť pre takú skupinu alebo jej podpora) (porovnaj R 29/2018).

ROZDIELNE A SPOLOČNÉ ZNAKY ORGANIZOVANEJ, ZLOČINECKEJ A TERORISTICKEJ SKUPINY			
Znak	organizovaná skupina	zločinecká skupina	teroristická skupina
Počet osôb	najmenej tri	najmenej tri	najmenej tri
Čas trvania	nie je určený	určité časové obdobie	určité časové obdobie
Charakter skupiny	delba úloh plánovitosť koordinovanosť	štruktúrovaná koordinovanosť	štruktúrovaná
Účel zoskupenia	spáchanie trestného činu	spáchanie zločinu alebo taxatívne vymenovaného prečinu získanie finančnej alebo inej výhody alebo legalizácia výnosu z trestnej činnosti	spáchanie niektorého z trestných činov terorizmu

II. kapitola

TRESTNÉ ČINY PROTI SLOBODE A ĽUDSKEJ DÔSTOJNOSTI



§ 1. Všeobecný výklad • § 2. Trestné činy proti slobode • § 3. Trestné činy proti ľudskej dôstojnosti

§ 1. VŠEOBECNÝ VÝKLAD

Trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti sú zaradené v druhej hlave Trestného zákona. Zaradením týchto trestných činov medzi začiatočné hlavy osobitnej časti Trestného zákona, bezprostredne za trestné činy proti životu a zdraviu, zákonodarca zdôrazňuje význam chránených záujmov, ktoré sú chránené v tejto hlave. Druhá hlava sa člení na dva diely, a to trestné činy proti slobode a trestné činy proti ľudskej dôstojnosti.

Spoločnými pojmami viacerých ustanovení druhej hlavy sú najmä spôsoby, ktorými sa do chránených záujmov zasahuje, a to násilím, hrozbou násilia, resp. bezprostredného násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy.

V zmysle legálnej definície (§ 122 ods. 7) je trestný čin spáchaný **násilím**, ak páchatel použije na jeho spáchanie fyzické násilie proti telesnej integrite inej osoby alebo ak je spáchaný na osobe, ktorú páchatel uviedol do stavu bezbrannosti ľstou, alebo ak páchatel použil násilie proti veci iného.

Z uvedenej definície vyplývajú **tri možnosti použitia násilia**:

- a) použitie **fyzickej** sily proti integrite inej osoby,
- b) spáchanie činu na osobe, ktorú páchatel uviedol do stavu **bezbrannosti** ľstou,
- c) použitie fyzickej sily **proti veci** iného.

Ad a) Použitím fyzickej sily proti telesnej integrite osoby sa rozumie každé fyzické pôsobenie namierené proti telesnej integrite napadnutého, ktoré slúži na prekonanie alebo znemožnenie jeho, či už kladeného, alebo očakávaného, odporu (porovnaj R 63/1978). Nie je podmienkou, aby poškodený kládol odpor, napríklad keď si je vedomý fyzickej prevahy útočníka alebo útočníkov alebo

z obavy pred ďalším násilím odpor radšej vôbec neprejavuje a plne sa podrobuje vôli útočníka. Násilím proti osobe je predovšetkým útok proti telu napadnutého, aj keď nemá za následok ujmu na zdraví (porovnaj R 1/1980), napríklad násilné odňatie veci, fyzický útok proti osobe a pod. Neočakávané vytrhnutie veci z ruky ešte nie je násilím v zmysle § 122 ods. 7, a preto prisvojenie si cudzej veci tým, že sa jej páchatel zmocní týmto spôsobom, ešte nie je lúpežou podľa § 188 ods. 1. Za násilie v zmysle § 188 ods. 1 by však už bolo treba považovať také počínanie páchatela, pri ktorom páchatel prekonáva odpor napadnutého napríklad tým, že vecou myká (porovnaj R 19/1972).

Pri trestnom čine lúpeže zákon vyžaduje, aby bolo použitie násilia výlučne vedené proti osobe „*proti inému použije násilie*“ (porovnaj R 1/1980). V tomto prípade sa násilím rozumie predovšetkým útok voči telu napadnutej osoby, spravidla tomu, kto má vec, ktorej sa chce páchatel zmocniť, pri sebe. Násilím proti inému je však potrebné rozumieť aj situáciu, keď síce páchatel fyzickou silou pôsobí na vec, ktorá napadnutú osobu chráni pred priamym útokom (napr. útočník útočí na čelné sklo alebo dvere automobilu, kde je napadnutá osoba zatvorená, za účelom zmocnenia sa veci, ktorú má napadnutá osoba pri sebe). Pri trestnom čine násilia proti skupine obyvateľov (§ 359) sa vyžaduje použitie násilia „*proti skupine obyvateľov*“. V uvedenom prípade môže byť predmetom útoku výlučne skupina obyvateľov.

Teória trestného práva rozlišuje dva druhy fyzického násilia:

- **Vis absoluta** je také násilie, ktoré celkom vylučuje iné ako požadované konanie. Donútená osoba nemá možnosť vykonať čo chce, stáva sa živým nástrojom v rukách násilníka. Vôľová zložka konania tu absentuje, resp. donútená osoba ju nemôže uplatniť. Napríklad násilník donútil poškodeného hrozbou usmrtenia k spáchaniu trestného činu vraždy (porovnaj R 20/1982), resp. násilník pod hrozbou zbitia donúti poškodeného k súložiu s inou osobou (porovnaj R 48/1977).
- **Vis compulsiva** je také násilie, ktoré pôsobí psychicky na konanie donucovanej osoby, teda ju podrobuje nátlaku. Tento nátlak však nie je neodolateľný. Zložka vôle sa u donucovanej osoby prejavuje, jej rozhodnutie je však motivované násilím. Tento tlak sa spravidla deje fyzickou silou, prevažne bitím. Je v tom zároveň obsiahnutá hrozba, že spôsobená ujma bude pokračovať, ak sa donucovaná osoba nepodrobí.

D. **Výška škody** je jedným z kritérií, ktoré určujú povahu činu a výšku trestnej sadzby. **Škodou** sa rozumie ujma na majetku alebo reálny úbytok na majetku alebo na právach poškodeného alebo jeho iná ujma, ktorá je v príčinnej súvislosti s trestným činom, bez ohľadu na to, či ide o škodu na veci alebo na právach. Škodou sa rozumie aj získanie prospechu v príčinnej súvislosti s trestným činom. Škodou sa rozumie aj ujma na zisku, na ktorý by poškodený, vzhľadom na okolnosti a svoje pomery, inak mal nárok alebo ktorý by mohol odôvodnene dosiahnuť (§ 124 ods. 1 a 2).

Malou škodou sa rozumie škoda prevyšujúca sumu 266 eur. **Škodou väčšou** sa rozumie suma dosahujúca najmenej desaťnásobok takej sumy. **Značnou škodou** sa rozumie suma dosahujúca najmenej stonásobok takej sumy. **Škodou veľkého rozsahu** sa rozumie suma dosahujúca najmenej päťstónásobok takej sumy. Tieto hľadiská sa použijú rovnako na určenie výšky prospechu, hodnoty veci a rozsahu činu (§ 125 ods. 1).

Škoda malá		prevyšujúca sumu 266 eur
Škoda väčšia	10-násobok	najmenej 2 660 eur
Značná škoda	100-násobok	najmenej 26 600 eur
Škoda veľkého rozsahu	500-násobok	najmenej 133 000 eur

Trestný zákon v § 125 ods. 2 ustanovuje pravidlo, že ak sa v osobitnej časti v základnej skutkovej podstate vyžaduje spôsobenie škody ako majetkový následok trestného činu a neuvádza sa jej výška, predpokladá sa, že musí byť spôsobená aspoň malá škoda (napr. pri trestnom čine podvodného úpadku podľa § 227 ods. 1).

Pri určení výšky škody sa vychádza z ceny, za ktorú sa vec, ktorá bola predmetom útoku, v čase a v mieste činu obvykle predáva. Ak výšku škody nemožno takto zistiť, vychádza sa z účelne vynaložených nákladov na obstaranie rovnakej alebo obdobnej veci alebo na uvedenie veci do predošlého stavu (§ 126 ods. 1). **Cenou v čase obvyklou** sa rozumie cena, za ktorú sa tovar v čase spáchania činu predával. **Cenou v mieste obvyklou** sa rozumie cena, ktorá je v mieste (obci, meste) spáchania činu určená pre maloobchodný predaj. Za takú cenu nemožno považovať cenu tovaru s luxusnou prirážkou, cenu tovaru vo veľkoobchode a ani cenu na čiernom trhu (blšie trhy, burzy na trhoviskách a pod.).

V prípade, ak **výšku škody nemožno takto zistiť**, platí interpretačné pravidlo uvedené v § 126 ods. 3. Ak nemožno určiť výšku škody alebo ujmy ani

jedným z uvedených spôsobov alebo ak sú vážne pochybnosti o správnosti výšky škody alebo takto určenej ujmy, **jej výška sa určí na podklade odborného vyjadrenia alebo potvrdenia právnickej osoby**, ktorej pôsobnosť alebo predmet činnosti poskytuje záruku objektívnosti určenia škody alebo ujmy; inak sa výška škody určí **na podklade znaleckého posudku**.

Pokiaľ bola predmetom útoku iná mena, pri určení výšky škody treba vychádzať z kurzu uverejneného Európskou centrálnou bankou, ktorý platil v deň spáchania činu, a nie z kurzu, ktorý platil, keď poškodený peňažnú menu nakupoval. Ak ide o pokračovací trestný čin v zmysle § 122 ods. 10, pre právnu kvalifikáciu skutku treba počítať škody, ktoré boli spôsobené jednotlivými čiastkovými útokmi, a podľa tejto celkovej škody urobiť záver, aká škoda bola spôsobená (ZSP 61/2006).

Pri ustaľovaní výšky škody spôsobenej trestným činom treba vychádzať zo skutočnej škody, ktorá predstavuje majetkovú hodnotu, o ktorú bol majetok zmenšený, a nie z výšky obohatenia páchatela, teda z prírastku na majetku páchatela získaného trestným činom (porovnaj R 71/1971).

E. **Súhlas poškodeného** je okolnosťou vylučujúcou protiprávnosť. Ak sa páchatel omylom domnieval, že poškodený dal súhlas, nie je trestne zodpovedný. Musí však ísť o súhlas oprávnenej osoby, spravidla vlastníka veci. Dodatočný súhlas môže znižovať závažnosť činu (§ 10 ods. 2). Ak sa niekto zmocní veci síce bez predchádzajúceho súhlasu vlastníka, ale vzhľadom na pomer k vlastníkovi a na okolnosti prípadu dôvodne predpokladá, že vlastník, keby bol prítomný, by súhlas dal, a vlastník súhlas dodatočne dá, závažnosť prečinu je nepatrná, takže nejde o prečin (porovnaj R 25/1986).

KRÁDEŽ

(§ 212)

A. **Objektom** trestného činu krádeže je ochrana vlastníckeho vzťahu k určitým veciam, legálnej držby veci a faktickej dispozície s vecou (R 13/2015).

Krádež je typickým trestným činom proti majetku.

Objektívna stránka trestného činu krádeže je charakteristická prisvojením si cudzej veci jej zmocnením sa niektorou z nasledujúcich foriem:

a) spôsobením malej škody,

X. kapitola

TRESTNÉ ČINY PROTI BRANNOSTI, PROTI CIVILNEJ SLUŽBE, PROTI SLUŽBE V OZBROJENÝCH SILÁCH A PROTI OBRANE VLASTI



§ 1. Všeobecný výklad • § 2. Trestné činy proti brannosti • § 3. Trestné činy proti civilnej službe • § 4. Trestné činy proti službe v ozbrojených silách • § 5. Trestné činy proti obrane vlasti

§ 1. VŠEOBECNÝ VÝKLAD

Obrana štátu je dôležitou a zatiaľ nevyhnutnou funkciou každého samostatného štátu. Prejavuje sa v nej suverenita štátu navonok, najmä voči iným štátom. Vo svete stále existujú bezpečnostné riziká vrátane možnosti ozbrojených útokov ohrozujúcich základné záujmy jednotlivých štátov. Vzhľadom na to štáty organizujú život na svojich suverénnych územiach tak, aby boli schopné aj za použitia ozbrojenej sily chrániť svoju slobodu, nezávislosť, územnú celistosť, ústavné zriadenie, ale aj životy a zdravie občanov a majetok fyzických a právnických osôb v čase krízových situácií, prípadne v tomto smere spolupracovať s inými štátmi a plniť medzinárodné záväzky. Realizáciou týchto úloh štáty poverujú určitých svojich občanov, ktorí tvoria osobný základ ozbrojených síl ako osobitnej ozbrojenej zložky štátu predurčenej na obrannú činnosť a vybavenej na tento účel personálne, materiálne a organizačne. Personálne dopĺňovanie ozbrojených síl je v zásade možné dvoma základnými spôsobmi. Buď je to výlučne na základe dobrovoľnosti osobami, ktoré sa stávajú profesionálnymi príslušníkmi ozbrojených síl zložených výlučne z takýchto osôb, alebo na základe plnenia brannej povinnosti. V takom prípade popri profesionáloch slúžiacich dobrovoľne pôsobí významný počet osôb, ktoré sú za určitých podmienok (za krízových situácií) dočasne povolane na aktívne plnenie obranných úloh. Za takýchto podmienok je to pre tieto osoby osobitná právna povinnosť, vynútiteľná aj prostriedkami trestného práva.

Významnú časť problematiky zabezpečenia riadneho plnenia povinností na obranu vlasti (štátu) prostriedkami trestného práva tvoria otázky súvisiace

s plnením povinností alternatívnej služby, ktorá nahrádza povinnosť vykonať mimoriadnu vojenskú službu u tých povinných subjektov (občanov, na ktorých sa vzťahuje branná povinnosť), ktoré si z dôvodu svedomia alebo náboženského vyznania uplatňujú ústavné právo nevykonávať službu v ozbrojených silách. Takisto si v týchto súvislostiach nemožno nevšimnúť pravidlá pre vykonávanie vojenskej služby občanmi Slovenskej republiky v cudzom alebo dokonca aj v nepriateľskom vojsku a možné následky ich porušenia.

Desiata hlava osobitnej časti Trestného zákona (§ 379 až 392) poskytuje ochranu rôznorodej skupine chránených spoločenských záujmov, podstatu ktorých tvorí riadne plnenie úloh vyplývajúcich z brannej povinnosti, riadne plnenie úloh vyplývajúcich z alternatívnej služby v čase vojny a vojnového stavu, plnenie úloh vyplývajúcich zo služby v ozbrojených silách a plnenie úloh pri obrane vlasti. V tejto súvislosti treba uviesť, že Trestný zákon používa pojem civilná služba, ktorý obsahovo vyjadruje to, čo pojem alternatívna služba.

Na základe takto diferencovaných druhových objektov sa desiata hlava osobitnej časti Trestného zákona člení na štyri diely:

Prvý diel: **Trestné činy proti brannosti** (marenie spôsobilosti na službu podľa § 379, neplnenie odvodnej povinnosti podľa § 380, obchádzanie brannej povinnosti podľa § 381).

Druhý diel: **Trestné činy proti civilnej službe** (nenastúpenie civilnej služby podľa § 382 a § 383, vyháňanie sa výkonu civilnej služby podľa § 384 a § 385).

Tretí diel: **Trestné činy proti službe v ozbrojených silách** (nenastúpenie služby v ozbrojených silách podľa § 386 až 388, porušovanie osobných a vecných povinností podľa § 389).

Štvrtý diel: **Trestné činy proti obrane vlasti** (spolupráca s nepriateľom podľa § 390, vojnová zrada podľa § 391, služba v cudzom vojsku podľa § 392).

Úprava trestných činov proti brannosti, proti civilnej službe, proti službe v ozbrojených silách a proti obrane vlasti prešla v porovnaní s úpravou v predchádzajúcom Trestnom zákone (zákon č. 140/1961 Zb. v znení neskorších predpisov) viacerými zmenami, a to najmä z hľadiska ich systematiky. V predchádzajúcom Trestnom zákone boli tieto trestné činy upravené v jedenástej hlave jeho osobitnej časti. Platný Trestný zákon prevzal do svojej úpravy všetky trestné činy z jedenástej hlavy osobitnej časti predchádzajúceho Trestného zákona, niektoré z nich však s čiastočnými obsahovými úpravami ich ustanovení, ktoré si vyžiadala najmä aplikačná prax. Okrem toho, identické trestné činy

z pôvodného prvého oddielu jedenástej hlavy osobitnej časti predchádzajúceho Trestného zákona pod názvom „Trestné činy proti brannosti“ boli v platnom Trestnom zákone rozdelené podľa ich druhového objektu do dvoch dielov desiatej hlavy jeho osobitnej časti, a to do prvého dielu pod názvom „Trestné činy proti brannosti“ a do tretieho dielu pod názvom „Trestné činy proti službe v ozbrojených silách. Okrem toho boli do desiatej hlavy osobitnej časti Trestného zákona do samostatného štvrtého dielu, vzhľadom na charakter druhového objektu, zaradené „Trestné činy proti obrane vlasti“. Tieto trestné činy boli v predchádzajúcom Trestnom zákone upravené v samostatnom treťom oddiele prvej hlavy jeho osobitnej časti, ktorá upravovala trestné činy proti republike.

Článok 25 ústavy uvádza, že **obrana Slovenskej republiky je vecou povinnosti a cti každého občana**. Zároveň však uvádza, že nikoho nemožno nútiť, aby vykonával vojenskú službu, ak by to bolo v rozpore s jeho svedomím či náboženským vyznaním. Zo znenia tohto ustanovenia ďalej vyplýva, že podrobnosti súvisiace s jeho aplikáciou ustanoví zákon.

Do konca roka 2005 na základe zákona č. 320/2002 Z. z. o brannej povinnosti v znení neskorších predpisov a na základe zákona č. 370/1997 Z. z. o vojenskej službe v znení neskorších predpisov platil právny stav, podľa ktorého bola zakotvená **všeobecná branná povinnosť**. Jej podstata spočívala vo výkone povinnej vojenskej služby, ktorá sa týkala každého občana Slovenskej republiky – muža, ktorý bol v rámci odvodového konania uznaný za schopného plniť brannú povinnosť. Preto aj výkon služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky (zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov) bol založený predovšetkým na povinnej vojenskej službe. Povinná vojenská služba sa vykonávala vo forme základnej vojenskej služby, zdokonaľovacej služby, náhradnej služby alebo mimoriadnej služby. Po prijatí zákona č. 570/2005 Z. z. o brannej povinnosti v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o brannej povinnosti“), s účinnosťou od 1. januára 2006, **bola povinná vojenská služba zrušená**. **Vojenskú službu** v ozbrojených silách Slovenskej republiky od tohto času vykonávajú profesionálni vojaci v zmysle zákona č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov“). Len v čase krízovej situácie (vojna, vojnový stav, výnimočný stav alebo núdzový stav) je vojenská služba v ozbrojených

silách Slovenskej republiky založená aj na **mimoriadnej službe** [§ 2 písm. c) zákona o brannej povinnosti].

Vzhľadom na ústavné právo každého občana, aby nebol nútený vykonávať vojenskú službu, ak je to v rozpore s jeho svedomím alebo náboženským vyznaním (spomínaný čl. 25 ústavy), bol do konca roka 2005 súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky aj zákon č. 207/1995 Z. z. o civilnej službe, ktorý upravoval podmienky uplatnenia ústavného práva občana nevykonávať povinnú vojenskú službu, ako aj podmienky vykonávania civilnej služby ako náhrady za povinnú vojenskú službu. Tento zákon bol v súlade so zmenou koncepcie plnenia brannej povinnosti nahradený s účinnosťou od 1. januára 2006 zákonom č. 569/2005 Z. z. o alternatívnej službe v čase vojny a vojnového stavu. Ako už z názvu zákona vyplýva (*nomen est omen* – pomenovanie naznačuje obsah), civilná služba ako náhrada za povinnú vojenskú službu bola nahradená **alternatívnou službou** ako náhradou za mimoriadnu službu.

Právny poriadok Slovenskej republiky obsahuje teda viacero zákonov, ktorých úprava spresňuje realizáciu čl. 25 ústavy o obrane Slovenskej republiky. Tieto zákony upravujú pojmy, ktoré sú zároveň znakmi skutkových podstatí trestných činov zaradených v desiatej hlave osobitnej časti Trestného zákona. **Týmito zákonmi sú najmä:**

- ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov. Tento ústavný zákon definuje predovšetkým všetky štyri uvedené krízové situácie, ako aj orgány (Parlamentná rada, Bezpečnostná rada), ktoré vykonávajú ústavné právomoci Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky, ak ich tieto orgány nemôžu za krízovej situácie riadne vykonávať;
- zákon č. 570/2005 Z. z. o brannej povinnosti v znení neskorších predpisov. Tento zákon upravuje také pojmy, akými sú odvod [§ 2 písm. b)], branná povinnosť (§ 4), povinnosť podrobiť sa odvodu (§ 4 a § 10), mimoriadna služba, pričom tento pojem tvorí podstatnú časť pojmu vojenská služba [§ 2 písm. c) a § 15], vojak mimoriadnej vojenskej služby [§ 2 písm. e)] a výkon vojenskej služby v ozbrojených silách iného štátu (§ 19);
- zákon č. 569/2005 Z. z. o alternatívnej službe v čase vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov. Zákon definuje pojem alternatívna služba v čase vojny a vojnového stavu [§ 2 písm. a)] a pojem povinnosti pri výkone